

Formidlingstekst Ph.d.-cup 2020

Af Lotte Junker Harbo, mail ljh@via.dk tlf 87551933

Socialpædagogik, styring og evidensbaserede manualer

I de sidste ti år har man fra politisk hold forsøgt at styre udgifterne til socialpædagogisk arbejde ved at indføre evidensbaserede manualer. Manualerne beskriver nøje, hvad socialpædagogerne skal gøre i arbejdet for fx at reducere aggressiv adfærd hos unge. Vi ved, at socialpædagogerne både følger manualen og undlader at følge den.

Spørgsmålet er her, hvorfor socialpædagogerne i nogle situationer undlader at følge en manual, som hævder effekt hvis den følges og som de har intention om at følge.

Svaret er, at det gør de for at få manualen til at virke som hjælp for de unge.

Det ser jeg i de forskellige former for socialpædagogik som jeg fremanalyserer i afhandlingen ved at interviewe socialpædagoger om filmoptagelser af deres praksis omkring den evidensbaserede manual *Aggression Replacement Training*. Analyserne frembringer forskellige aspekter i manualen som problematiske. For eksempel indeholder den mange elementer som skal forklares, samtidig med at der er en forventning om, at der er et højt tempo og at de unge taler 75% af tiden, de voksne 25% af tiden. Dette kommer til syne i et eksempel med socialpædagogen Kaia, som på et tidspunkt beder mig stoppe den filmoptagelse, vi ser, mens hun bemærker "jeg taler godt nok meget hva?".

Kaia fortæller, hvordan hun finder at hun er nødt til at forklare de unge, hvad de her elementer indeholder, for ellers ved de unge ikke hvordan de skal bringe elementerne i spil i det rollespil som kommer senere. Men det bringer Kaia i et dilemma, idet manualen ikke lægger op til, at de unge skal tænke over hvad hun siger. Ifølge manualen skal de bare kunne gøre det. I mine analyser ser jeg dette som en forskel mellem et fokus hos Kaia på reflektiv kommunikation og så manualens fokus på læring som adfærdsmodifikation. På den måde markeres manualens forventning om adfærdsmodifikation som problematisk i et socialpædagogisk perspektiv.

Min afhandling peger således på den paradoksale pointe, at socialstyrelsen introducerer evidensbaserede manualer i socialpædagogisk praksis for i en styringsoptik at opnå vished om, hvad der foregår – men at socialpædagogerne i specifikke situationer vurderer, at der skal afvigelser til, for at de unge ikke dekoobler sig selv samme manual. På den måde vil socialstyrelsen i politisk optik styrke socialpædagogisk arbejde, men socialpædagogik er nødt til at afvige fra den styringstiltaget for at understøtte styringsambitionen. I den sammenhæng er der elementer i manualen som socialpædagogik ser som problematiske mens andre ses

som hjælpsomme. Det leder til at socialpædagogik sorterer i manualen og gør de hjælpsomme elementer, som for eksempel rollespil og en vis grad af systematik, til socialpædagogik.

Et bredere perspektiv

I min optik er tendensen med politiske styringstiltag velkendt i det danske samfund og ses på universiteterne, i sundhedsvæsenet, på folkeskolerne. Min afhandling skyder sig ind i komplekset mellem styringstiltag og så alle de praksisser som udfolder sig i disse forskellige arenaer med pointen at politik og forskning *ikke* er hverken socialpædagogik, lærerfaglighed eller sygepleje. I afhandlingen viser jeg, hvordan socialpædagogik markerer en grænse mod forskning som den tager form i den evidensbaserede manual, altså med fordringen om at følge på forhånd bestemte trin til punkt og prikke. Grænsen markeres ikke pga. uvilje mod manualen eller mod forskning – som nævnt gøres mange af manualens elementer til socialpædagogik - men fordi det vurderes, at det er socialpædagogik og ikke slavisk manualfølge, som får manualen til at fungere som hjælp for de unge. Styringsambitionen, som kommer til syne ved ønsket om at ville forhåndsbestemme præcist *hvad* der skal foregå i praksis, ser således ud til at kunne modvirke formålet med indsatsen. Min formodning er, at sygeplejersker, lærere og universitetslektorer vil kunne nikke genkendende til situationer som den Kaia står i ovenfor, hvor de i en faglig vurdering finder det nødvendigt at gøre noget andet end for eksempel kliniske retningslinjer kan foreskrive for så faktisk at lykkes med disse retningslinjer.

Fremgangsmåde

Den socialpædagogiske praksis som afhandlingen undersøger finder sted omkring manualen som hører til programmet *Aggression Replacement Training*, forkortet ART. Manualens 167 sider rummer beskrivelser af et ti ugers forløb, hvor unge mellem 12 og 18 år møder ind tre gange om ugen til gruppesessioner. Sessionerne styres af fx socialpædagoger, som har været på kursus i at arbejde ud fra beskrivelserne i manualen.

Beskrivelserne i manualen er detaljerede. Til eksempel finder vi på side 27 en beskrivelse af, hvordan man i komponenten 'social færdighedstræning' kan definere en færdighed:

Definer færdigheden

Husk at hænge færdighedstrinnene op på forhånd så alle kan se opbygningen af færdigheden.

- *Spørg, hvad der menes med færdigheden eller begreberne.*
- *Prøv at få en definition frem, ikke bare eksempler.*

Trinnene læses op af hovedtræner, medtræner eller deltager. Gør hvert eneste trin i færdigheden klart.

- *Eks: hvad er det rette tidspunkt og det rette sted at bruge færdigheden?*

Husk ikke at bruge for meget tid på definitionen.

- *Én definition er nok.*

Afhandlingen

Socialpædagogik i forskellige former i lyset af Luhmanns teori om sociale systemer. En empirisk undersøgelse af, hvad der sker i situationer, hvor den evidensbaserede manual ikke følges

Detaljeringsgraden muliggør at jeg, på filmoptagelser af ART-sessioner, kan markere, hvornår socialpædagogerne i min optik *gør noget andet* end at følge manualen. I forhold til beskrivelsen her vil jeg kunne se, hvis nu socialpædagogen ikke spørger til rette tid og sted for brug af lige præcis denne færdighed.

Dernæst ser jeg filmene igennem med socialpædagogerne hver især og de fortæller om, hvorfor afvigelser forekommer. Dette bliver til mellem fem og otte timers interview med hver af de seks deltagende socialpædagoger. Jeg lytter dernæst interviewene igennem og sorterer i materialet ved at transskribere passager, hvor socialpædagogerne beskriver situativt betinget handlen i relation til manualfølge.

Herefter analyserer jeg beskrivelserne i lyset af Niklas Luhmanns teori om sociale systemer. Det vil sige, at jeg udformer en analysestrategi med afsæt i hans begrebsapparat hvor særligt forskelsbegrebet står centralt. Således får det, som socialpædagogerne i analyserne beskriver som situativt betinget handlen betydning til forskel fra og i lyset af manualfølge – situativt betinget handlen er ikke interessant i sig selv.

/Lotte.